

Vergaderjaar 1987–1988

17 804 (R 1228)

Nieuwe regels inzake de militaire strafrechtspraak (Wet militaire strafrechtspraak)

Wijziging van het Wetboek van Militair Strafrecht in verband met de nieuwe regels inzake de militaire strafrechtspraak

Wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie, de Wet op de economische delicten, de Wet Oorlogsstrafrecht en de Noodwet rechtspleging, in verband met de nieuwe regels inzake de militaire strafrechtspraak

Nr. 22

EINDVERSLAG

Vastgesteld 17 november 1987

De bijzondere commissie voor de herziening van het militair straf- en tuchtrecht¹ heeft de eer, omtrent de bovenvermelde voorstellen van wet als volgt eindverslag uit te brengen.

Algemeen

De leden van de fractie van de P.v.d.A. waren verheugd, dat de nieuwe voorstellen ten aanzien van de herziening van de militaire strafrechtspraak op duidelijke wijze vorm geven aan het nieuwe strafprocesrecht voor militairen. Dit geldt speciaal de invoering van de kantonrechter als rechter in eerste aanleg voor door militairen gepleegde overtredingen. Het is immer de leidende gedachte van deze leden geweest, de militaire strafrechtspraak zoveel mogelijk te integreren in het commune straf- en strafprocesrecht, zeker in vreedstijd.

In dit verband vroegen deze leden wanneer de nieuwe rechtspraak in de praktijk ingevoerd zal kunnen worden. De memorie van antwoord noemt geen precieze termijn.

Ook vroegen de leden van de P.v.d.A.-fractie naar een reactie van de regering op de opmerkingen van de adviescommissie bestaande uit vertegenwoordigers van Hof, Rechtbank en Kantongerecht in Arnhem. Dit advies is gegeven op verzoek van de Minister van Justitie.

Ligt het in de bedoeling van de regering dat vooral de rechter gaat reizen, of dat de verdachte dat doet? In dit verband zij gewezen op de discrepantie die kan ontstaan met de burgermaatschappij wanneer een militaire verdachte veel verder dient te reizen dan een te vergelijken niet-militaire verdachte.

Dat het militair penitentiair centrum Nieuwersluis gehandhaafd wordt kan moeilijk worden gemotiveerd met de stelling dat men daar niet in contact komt met «criminele kringen uit de burgermaatschappij». Dat laatste houdt immers een weinig vleiend oordeel in van de Minister van

¹ Samenstelling:

Leden: Haas-Berger (PvdA), Ter Beek (PvdA), Roethof (PvdA), K. G. de Vries (PvdA), De Kwaadsteniet (CDA), Hermes (CDA), Stemerink (PvdA), De Boer (CDA), vacature PvdA, Frinking (CDA), Borgman (CDA), Jabaaij (PvdA), Lauxtermann (VVD), Van der Burg (CDA), Van Vlijmen (CDA), Krajenbrink (CDA), Korthals (VVD), Wiebenga (VVD), Van Heemskerck Pillis-Duvekot (VVD), Van den Berg (SGP), voorzitter, Wolffensperger (D66) en Van Traa (PvdA).
Plv. leden: Kosto (PvdA), Ter Veld (PvdA), Stoffelen (PvdA), Van Es (PvdA), De Hoop Scheffer (CDA), Beckers-de Bruijn (PPR), Knol (PvdA), Gualthérie van Weezel (CDA), Swildens-Rozendaal (PvdA), Janmaat-Abee (CDA), Van de Camp (CDA), Melkert (PvdA), Linschoten (VVD), Paulis (CDA), De Kok (CDA), Laning-Boersema (CDA), Keja (VVD), Dijkstal (VVD), Schutte (GPV), Leerling (RPF), Engwirda (D66) en Vos (PvdA).

Justitie over het vermogen van Justitie om gedetineerden voor te bereiden op hun terugkeer in de maatschappij.

De leden behorende tot de V.V.D.-fractie achtten de beantwoording in de memorie van antwoord van hun vragen in het voorlopig verslag bevredigend.

Zij herinnerden aan hun opmerking bij hun beschouwingen over de scheiding tussen militair strafrecht en militair tuchtrecht over eventuele toekenning van de bevoegdheid tot transigeren aan de commandanten. Zij herhaalden dat naar hun mening door toekenning van een dergelijke bevoegdheid aan de commandanten in hoge mate tegemoet zal worden gekomen aan bezwaren tegen de scheiding van militair straf- en tuchtrecht, zozeer zelfs dat naar hun mening artikel 77a WMT alsnog zou kunnen vervallen. Zij gaven deze gedachte met nadruk aan de regering in overweging.

De aan het woord zijnde leden vroegen zich bij nader inzien af, of niet zou moeten worden overwogen het militaire strafprocesrecht te beperken tot typisch militaire vergrijpen, zodat derhalve militairen die zich schuldig maken aan commune delicten vervolgd en berecht worden naar algemeen strafprocesrecht. Zij vroegen de zienswijze van de regering hierover.

Ten aanzien van een aantal opmerkingen van meer algemene strekking wilden de leden van de S.G.P.-fractie volstaan met verwijzing naar hun bijdrage aan het eindverslag inzake de wetsontwerpen 16 813. Zij achtten het van groot belang dat de behandeling van alle ontwerpen ook in de verdere procedure aan elkander gekoppeld zal blijven, gezien de nauwe samenhang. Zij wilden ook ten aanzien van de onderhavige voorstellen gaarne vernemen, welke planning ten aanzien van de invoering de regeling thans voor ogen staat.

De leden van de S.G.P.-fractie hadden er met enige verwondering kennis van genomen, dat alsnog introductie van de militaire kantonrechter wordt voorgesteld. De argumenten voor deze ingrijpende wijziging hadden hen vooralsnog niet kunnen overtuigen. Zij vroegen zich af, hoe dit voorstel zich verhoudt tot het door de regering reeds in uitzicht gestelde voorstel tot samenvoeging van kantongerechten en arrondissementsrechtbanken, zulks overeenkomstig de adviezen van de Staatscommissie herziening rechterlijke organisatie.

Deze leden wezen voorts op de door de adviescommissie, welke de Minister van Justitie op 28 april 1987 heeft geadviseerd over de integratie van de militaire strafrechtspraak, tegen de instelling van de militaire kantonrechter geuite bezwaren. Gaarne zouden zij de reactie van de regering op dit punt vernemen. Vooralsnog hadden de leden van de S.G.P.-fractie niet tot de overtuiging kunnen komen, dat introductie van een militaire kantonrechter wenselijk is.

Ook overigens zouden deze leden graag vernemen tot welke nadere beschouwingen het commentaar van de zojuist genoemde adviescommissie de regering aanleiding geeft. Zij verwezen in dit verband naar het gestelde op blz. 2 van de memorie van antwoord. Voorts zouden deze leden graag vernemen op welke wijze de regering in de door deze commissie nodig geachte personele en materiële voorzieningen denkt te voorzien.

De leden van de S.G.P.-fractie betreurden het, dat is afgezien van een afzonderlijk militair parket. Zij achtten het voor een goed functioneren van de militaire strafrechtspraak onontbeerlijk dat de leden van het Openbaar Ministerie, belast met de behandeling van militaire zaken, voldoende inzicht in de militaire organisatie hebben. Op welke wijze kan dit worden gewaarborgd, zo vroegen deze leden, die het in dit verband wenselijk achtten dat bij de wet zelf eventuele bijzondere benoemingseisen zouden worden gesteld.

Voorts veronderstelden deze leden dat het thans voorgestelde stelsel voor wat betreft de scheiding tussen straf- en tuchtrecht tot veelvuldig overleg, vooral tussen commandanten en Openbaar Ministerie, aanleiding zal geven. Gaarne vernamen zij, op welke wijze aan de noodzakelijke overlegstructuren tussen het Openbaar Ministerie en het militaire apparaat vorm gegeven zal worden.

Ten slotte vroegen deze leden, of de regering meer inzicht kan bieden in de nog te treffen regelingen met betrekking tot de rechtspositie van de leden van de huidige militair-rechterlijke macht.

Hoewel het R.P.F.-fractielid geen bijdrage had geleverd aan het voorlopig verslag over de onderhavige voorstellen, nam hij de gelegenheid te baat nu met betrekking tot de organisatie van de militaire strafrechtspraak een enkele opmerking te maken. In hoeverre verdraagt zich de introductie van militaire kantonrechtspraak met het regeringsvoornemen kantongerechten en arrondissementenrechtbanken samen te voegen? Gelet op een zekere ongerustheid die onder militairen bestaat ten aanzien van de deskundigheid van de officier(en) van justitie die belast zullen worden met militaire zaken, meende dit lid dat het juist zou zijn deze officieren te benoemen op voordracht van zowel de Minister van Justitie als die van Defensie.

Artikelen Wet militaire strafrechtspraak

Artikel 2

De leden van de fractie van de P.v.d.A. meenden dat het sterk de voorkeur verdient tegelijk met invoering van deze wet vast te stellen welke «vitale personen» onder dit artikel vallen buiten de categorie militairen.

Artikel 5

De leden van de fractie van de P.v.d.A. konden ermee instemmen dat de militaire politierechter een lid van de rechterlijke macht is.

Artikelen 6 en 10

De leden van de P.v.d.A.-fractie begrepen niet dat militaire leden van rechtbank en hof toch onder de werking van het tuchtrecht blijven vallen. Met Clarenbeek meenden deze leden dat het uiterst ongewenst is dat enige militaire commandant een militair lid van de militaire rechtbank zou kunnen straffen. Te overwegen ware het hoogste in rang zijnde militaire lid tuchtrechtelijke strafbevoegdheid te geven. Dit zou in overeenstemming zijn met het feit, dat de hoogsten in rang in de krijgsmacht ook niet tuchtrechtelijk kunnen worden bestraft.

Artikelen 27 en 28

De leden van de fractie van de P.v.d.A. vroegen zich na ampele overweging af of de integratie van militair strafprocesrecht in het civiele recht zich wel verdraagt met de bepaling van artikel 27. Het is toch een groot verschil dat voor alle misdrijven in het WvMS voorlopige hechtenis kan worden opgelegd. Deze leden vroegen of niet kan worden volstaan met artikel 28 als extra grond om tot voorlopige hechtenis over te gaan. De ratio van voorlopige hechtenis is immers geen strafoplegging.

Artikel 29

De leden van de S.G.P.-fractie vroegen of geen nadere wettelijke voorziening nodig is ten aanzien van de vervolging in oorlogstijd. Naar

deze leden veronderstelden zal het in bepaalde omstandigheden immers mogelijk moeten zijn, dat het dienstbelang prevaleert boven het belang van de strafvordering. Ook de regering erkent dat deze mogelijkheid zich kan voordoen, zo hadden deze leden begrepen. Is dan terzake niet een wettelijke voorziening wenselijk, bijvoorbeeld in die voege dat de bevoegde commandant in oorlogsomstandigheden kan vorderen dat een vervolging wordt opgeschort, voorzover de uitoefening van de militaire taak dit vordert?

Artikel 30

De leden van de fractie van de P.v.d.A. konden zich vinden in de opvatting van de regering ten aanzien van de inperking van de bevoegdheden van het militaire lid als rechter-commissaris.

Artikel 35

Aangezien nog niet duidelijk is of militaire verdachten in voorkomende gevallen veel verder moeten reizen dan burgerverdachten, aldus de leden van de P.v.d.A.-fractie, ware te overwegen bij algemene maatregel van bestuur vast te stellen reiskosten ook te laten gelden indien de af te leggen afstand onoverkomelijk hoog is. De woorden «in een ander land» zouden kunnen worden vervangen door «in een ander land of arrondissement».

Artikelen 47 en 48

Artikel 47 kan alleen toepassing krijgen bij een ineensstorten van de reguliere orde in het koninkrijk, zo meenden de leden van de fractie van de P.v.d.A. Dit is niet het geval in alle gevallen waarin mobiele rechtbanken kunnen worden ingesteld. Om dit duidelijk te maken, stelden deze leden voor artikel 48 dwingender te formuleren: «De bevoegdheden van Onze Minister van Justitie, genoemd in artikel 47, vervallen wanneer de mobiele rechtbanken normaal kunnen functioneren.»

Artikel 60

Het tweede lid van dit artikel leek de leden van de fractie van de P.v.d.A. een typisch geval van staatsnoodrecht. Anno 1987 moet het toch altijd mogelijk zijn verbinding te leggen met de officier van justitie. Indien het contact niet hersteld kan worden, helpt toch ook de in dit lid vervatte bepaling niet meer.

Artikel 66

Tegen lid 3 bestonden bij de leden van de fractie van de P.v.d.A. dezelfde bezwaren als tegen artikel 104 Wet militair tuchtrecht.

Vertrouwend, dat de regering bovenstaande vragen en opmerkingen tijdig tevoren schriftelijk zal hebben beantwoord, acht de bijzondere commissie de openbare beraadslaging over deze voorstellen van wet hiermede voldoende voorbereid.

De voorzitter van de commissie,
Van den Berg

De griffier van de commissie,
Mulder